

EVENIMENTE ȘI PERSONALITĂȚI OMAGIATE ÎN CADRUL INSTITUTULUI DE FILOLOGIE AL AȘM

În primul trimestru al anului 2017, Institutul de Filologie a fost organizator a treisprezece manifestări științifice, conferințe și simpozioane. Manifestările au fost consacrate unor personalități notorii, filologi, cărturari români, reprezentanți ai vieții spirituale, cercetători din cadrul Institutului de Filologie, reviste literare.

Detalii ample despre aceste manifestări au fost publicate în ziarul *Literatura și arta*, pe site-ul Institutului de Filologie al AȘM www.if.asm.md unde se găsesc poze de la evenimente, pe pagina de facebook a Institutului și pe site-ul Academiei de Științe www.asm.md unde pot fi găsite reportaje foto și reproduceri în format video.

La 17 ianuarie în Sala Mică a Academiei de Științe a Moldovei a fost organizată de către Institutul de Filologie Conferința Științifică consacrată Zilei Culturii Naționale și aniversării a 167 de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu, precum și omagierii a 85 de ani de la apariția revistei *Viața Basarabiei*.

Evenimentul a fost moderat de directorul Institutului de Filologie al AȘM, dr. hab. Vasile Bahnaru. Cu un mesaj de felicitare din partea conducerii Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică cu ocazia începerii noului an de activitate a venit acad. Ion Tighineanu, care a menționat importanța creației eminesciene în toate timpurile.

Despre *Rezultatele recente în studiul operei eminesciene* a ținut o comunicare acad. Mihai Cimpoi, prin care a nuanțat preocuparea asiduă a poetului nepereche asupra specificului național, factor formativ esențial. De asemenea a specificat că modelul de patriotism a lui Eminescu a fost influențat de romantismul german și că părerile poetului și publicistului asupra statului au la bază concepția despre națiune, care reprezintă o sumă de puteri vii, care merg în direcția hotărâtă de propria natură. Academicianul a subliniat faptul că limba, literatura, cultura trebuie să contribuie la păstrarea și triumful spiritului național. M. Cimpoi e de părere că ideile eminesciene referitoare la naționalism au fost scoase din context și mobilizate în scopuri *pro causa sua*, în aceeași ordine de idei a specificat că în acest an Congresul eminescologilor se va axa pe ideile discursului politic din opera lui Mihai Eminescu. Academicianul a prezentat două apariții recente în domeniul eminescologiei, și anume lucrări apărute în 2016, prima fiind un proiect cultural al lui Nicolae Ioniță ce vizează apariția poemului *Luceafărul* în ediție bilingvă română/germană, dar și diferite reprezentări ale imaginii lui Mihai Eminescu așa cum este poetul văzut la ora actuală de artiști plastici, caricaturiști din lumea

întregă, lucrare apărută sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, la Ploiești la editura Karta Graphic; cea de a doua lucrare este *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, semnată de Theodor Damian.

DI Vasile Bahnaru a prezentat comunicarea *Unitatea limbii române în concepția lui Eminescu*, în care a făcut referire la diferențele pe care le făcea poetul între limba sistem și limba vorbită, dar și la interesul lui constant pentru acumularea unui vocabular folcloric consistent. De asemenea, a atras atenția asupra pericolului remarcat și de Eminescu de identificare a credinței cu națiunea. Mai mult ca atât, genialul poet și publicist afirma că poporul român este foarte tolerant față de ceilalți, indiferent că sunt musulmani sau catolici. A fost relevant și faptul că în spațiul românesc nu a avut loc nici un război în baza conflictelor religioase.

DI Alexandru Burlacu a făcut referire la cartea *Scriitori de la „Viața Basarabiei”* semnată împreună cu Alina Ciobanu și a oferit detalii despre istoricul revistei care a apărut între anii 1932-1944, după anii 1940 editată deja la București, directorul revistei fiind Pantelimon Halippa, fost lider al Sfătului Țării. Scopul principal al revistei a fost afirmarea spiritului local al creatorului operei de artă, promovarea autohtonismului. Influenta publicație a fost acel element coagulator, care a unit în jurul ideii promovării spiritului autohton celelalte reviste. *Viața Basarabiei* a adunat în jurul ei circa 100 de publiciști și scriitori, care în 1939 au fondat Societatea Scriitorilor și Publiciștilor Basarabeni, revista fiind o veritabilă tribună de gândire și simțire românească.

DI Andrei Țurcanu a precizat că Eminescu este un scriitor al arhetipului național și în el se regăsesc imaginile, sentimentele și gândurile poporului nostru. Pe Eminescu îl regăsim în Gheorghe Doinaru care a bulversat lumea de la începutul anilor '60, ceva din Mircea cel Bătrân este în Moromete, dar și în Cărăbuș, caracteristici esențiale în proza romantică a lui Eminescu se regăsesc în personajele lui Vl. Beșleagă, prin aceste însușiri Eminescu este mare, pentru că se regăsește în orice și în oricine.

DI Ion Ciocanu a menționat că este firesc să se îngemăneze Eminescu și *Viața Basarabiei*, un exemplu fiind propriile dezvoltări pe care le-a publicat în paginile revistei despre o carte a cunoscutului eminescolog Dumitru Copilu-Copillin. A remarcat și faptul că este suficient să fie citit cu atenție cuvântul introductiv al lui Pan Halippa pentru a înțelege începuturile revistei, a vedea în întregime ce și-a propus în programul său și să ne imaginăm ce ar fi putut ea realiza, dacă ar fi avut o viață lungă și neîntreruptă.

Iulian Filip a prezentat comunicarea *Eminescu și folclorul* în care a expus preocuparea specifică a poetului în calitate de culegător de folclor încă din adolescență: „La 16 ani tânărul Mihai Eminescu deslușea în textele folclorice pentru copii, în jocurile copiilor, manifestarea sincretică a *teatrului*, pentru care cuvintele realizează o alianță firească și armonioasă cu muzica și ritmul, toate subordonate impulsurilor ludice și cognitive. De aici nuclearitatea limbajului eminescian, care s-a constituit într-un poligon de exerciții și testări permanente, stări de spirit de eficiență comunicare, unde cuvintele se aleg limpezi la mesaj și expres transmisibile”.

Dl Nae-Simion Pleșca a vorbit despre ideea europeană în publicistica lui Eminescu, astfel Europa este, în viziunea poetului, centrul civilizației și oferă populației din diverse țări echilibru, un mod de viață activ, încredere în ziua de mâine, egalitate de șanse și oportunități pentru formarea oricărui individ, dar și un trai decent.

Dnii Ion Anton și Dumitru Maxim au făcut referire la istoricul revistei *Viața Basarabiei* începând cu reapariția din anul 2002 sub conducerea lui Mihai Cimpoi, despre repertoriul tematic al revistei, articole de mare rezonanță științifică și literară și și-au exprimat deschiderea față de colaborările tuturor doritorilor din rândurile cercetătorilor Institutului de Filologie și nu doar.

Dl Dumitru Apetri a menționat că opera lui Eminescu este o sinteză de diverse valori literare. Ea întrunește în sine universalitatea lui Shakespeare și Goethe, avântul și efuziunea romantică a lui Hugo și Byron, prestația civică a lui Mickiewicz și Șevcenco, potențialul intelectual și armonia lui Leopardi, Schiller, Lermontov și Tiutcev, duioșia lui Ovidiu, Petrarca și Fet.

Dna Miroslava Metleaeva în intervenția sa axată pe aspectul gender al temei existențiale a fericirii în poemul lui Mihai Eminescu *Luceafărul*, a făcut referire la protagonista poemului care nu este o întruchipare a idealului tradițional al femeii docile din poveștile populare, ci este conștientă de puterea feminității prin care își hotărăște destinul. La Eminescu apare însă nu numai nostalgia pentru eternul feminin, dar și căutarea unei identități masculine.

În final, dl Mihai Cimpoi a conferit premiile revistei *Viața Basarabiei* la diferite categorii: premiul „Constantin Stere” lui Vl. Beșleagă pentru romanul *Cumplita vreme*, premiul „Pan Halippa” lui Mircea Snegur pentru eseul despre deportare, premiul „Pan Halippa” dlui Vasile Bahnaru pentru eseul despre *Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice*, premiul „Lucian Blaga” Aurei Christi pentru *O cruciadă împotriva valorilor naționale?!*, premiul pentru poezie „V. Teleucă” Claudiei Partole, premiul „Lucian Blaga” poetului Ion Hadârcă pentru eseul *Strategii narrative de regăsire a sinelui în creația L. Istrati*, premiul de grațitudine dlui Valeriu Matei, director al Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu”.

La 7 februarie în cadrul Institutului de Filologie al AȘM au fost desfășurată conferința consacrată omagierii a 240 de ani de la nașterea lui Dinicu Golescu și a 85 de ani de la nașterea lingvistei române Mioara Avram.

Dl Vasile Bahnaru, dr. hab., director al Institutului de Filologie și moderator al evenimentului a specificat faptul că Dinicu Golescu a fost un premergător al pașoptiștilor, care s-a impus prin memoriile sale de călătorie prin Europa, cea de a doua personalitate evocată, Mioara Avram, este o lipoveancă care a familiarizat vorbitorii cu normele limbii literare române.

Dl acad. Mihai Cimpoi a prezentat comunicarea *Constantin Stere despre Dinicu Golescu* care s-a axat pe ideea europeană așa cum o înțelegea Constantin Stere prin prisma ideilor lui Dinicu Golescu. A făcut referire la cronică pe care a scris-o Constantin

Stere despre lucrarea lui D. Golescu *Însemnare a călătoriei mele făcute la 1824, 1825, 1826* tipărită la Buda în 1826, apoi apărută în altă ediție în 1910. A precizat faptul că Dinicu Golescu se include în dialogul despre Europa, vorbește despre cultura europeană, realitățile europene, formulează critici la opera lui Dinicu Golescu atunci când marele boier nu demonstrează o informare doctă, ci descrie subiectul picturilor din muzeele în care a călătorit, fără a preciza autorul și titlul, printre alte curiozități se numără și descrierea mecanismului de funcționare a cazanului corabiei. Referindu-se la impresiile lui Const. Stere despre Dinicu Golescu, M. Cimpoi a precizat că marele boier a călătorit spre folosul nației sale și a oferit o imagine a Europei așa cum a înțeles-o mai bine.

Dna Svetlana Korolevski a prezentat comunicarea *Lumea în viziunea lui Dinicu Golescu*, în care a făcut referire la datele biografice ale celui vizat și a specificat că jurnalul de călătorie a lui Dinicu Golescu reprezintă un prim manifest de integrare în Europa, prin această scriere marele boier își descoperă vocația de luminator, evocarea străinătății fiind o posibilitate de scoatere în pregnantă a caracterului grav al stărilor de acasă. Călătoria și confesiunea au fost pentru Dinicu Golescu modalități esențiale de relevare a identității în dublu sens (Țara și Europa), sentimente precum mândria, orgoliul omului ce ține la pământul lui îi sunt specifice, confesiunile despre acea lume europeană ireproșabilă cu teatre, parcuri și muzee fascinează, nuanțările sunt pline de savoare. Concluzia ce s-a impus a fost că Dinicu Golescu poate fi considerat un iluminist pentru că a considerat cultura principala cale spre progres. Referindu-se la vizita pe care a făcut-o în orașul italian Vincenza, marele boier a fost copleșit de existența celor 3 teatre, involuntar a făcut referite la starea de lucruri din Țară unde exista doar un singur teatru, iar limba în care se montau spectacolele era germana; a fost preocupat și de relațiile de comerț, de importul la prețuri exagerate și exportul la prețuri derizorii. Revenit în țară, Dinicu Golescu a încercat să materializeze o parte din acele idei care i-au apărut peste hotare, a înființat o societate literară și o gazetă *Curierul românesc*. Referindu-se la lucrarea *Adunare de pilde* semnată de Dinicu Golescu, Sv. Korolevski a precizat că aceasta însumează proverbe, maxime, sentințe. Prin activitatea desfășurată, D. Golescu a demonstrat deplin că înțelepciunea se adună din cărți, dar și din trăire.

Dl dr. Ion Bărbuță a prezentat comunicarea *Mioara Avram: o viață închinată limbii române*, în care a făcut referire la datele biografice ale lingvistei, în special a remarcat licențierea și susținerea tezei de doctor sub conducerea lui Alexandru Graur, a făcut referire și la premiul P. B. Hasdeu obținut din partea Academiei Române, dar și la activitatea lingvistei în calitate de coordonator al sectorului de lingvistică, și predarea a numeroase cursuri pentru studenți și profesori. Dl Bărbuță a specificat că numele Mioarei Avram este un reper sigur în eliminarea imposturii și improvizației, Mioara Avram aparține unei pleiade remarcabile de lingviști și poate fi considerată pe bună dreptate o enciclopedie a limbii române și o întruchipare a tradiției în gramatică. Comunicarea s-a axat și pe lucrările semnate de lingvistă, printre acestea fiind *Gramatica*

limbii române, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, Gramatica pentru toți, Cuvintele limbii române între corect și incorect, Faceți cunoștință cu limba română* (în colaborare cu Marius Sala). Referindu-se la calitățile Mioarei Avram, dl Bărbuță a nuanțat ideea că dnei era principială și intransigentă, iar aceste detalii l-au făcut pe Marius Sala să afirme că Mioara Avram „mai degrabă își taie o mână, decât să scrie cu î din a”, iar pe Mioara Vintilă-Rădulescu să afirme că „Mioara Avram s-a identificat cu limba română în tot ce are ea mai valoros”.

Dl Vasile Bahnaru a specificat că *î* din *a* nu schimbă identitatea sau spiritul limbii române.

Dna dr. hab. Inga Druță a prezentat comunicarea *Mioara Avram: omagiu in aeternum*, în care a făcut referire la stagiile de documentare ale lingvistei române în URSS, Franța, Cehoslovacia, a precizat că Mioara Avram a fost discipola lui Alexandru Graur de la care a preluat stilul elegant, sobru și accesibil. Mioara Avram va rămâne în memoria multora ca o personalitate proeminentă, cu merite în domeniul românisticii, o mare admiratoare a Basarabiei, dovadă fiind ciclurile de prelegeri pe care le-a ținut pentru câteva zeci de profesori din raioanele Republicii Moldova. Cât privește calitățile de care lingvista a dat dovadă de-a lungul vieții, acestea sunt principialitatea, intransigența, trăinicia interioară, marea capacitate de muncă îmbinată cu o curiozitate de invidiat, cunoașterea pe din afară a surselor din biblioteca fabuloasă de care dispunea, severitatea judecății, dar și dorința firească de a explica și de a ajuta necondiționat colegii, capacitatea de a sintetiza esențialul într-o formă accesibilă, o doamnă lipsită de emfază și orgoliu subiectiv, considera reforma ortografică din 1993 impusă dictatorial și populist. Mioara Avram este pe bună dreptate un lider demn de urmat și o personalitate puternică.

Dna Elena Constantinovici a făcut referire la experiența de cercetare a proiectelor în care a colaborat cu dna Mioara Avram, primul fiind *Dicționarul sintetic al verbului românesc* la care au lucrat și alți colegi de la Institut (printre care I. Bărbuță, T. Cotelnic ș.a.) efectuând o cercetare de proporții vaste, în aceste împrejurări a cunoscut-o pe lingvistă ca fiind principială, dură, grijulie, atentă și a învățat de la ea să îndrăgească problematica verbului, cu regret cartea nu a fost publicată; cea de a doua colaborare *Gramatica uzuală a limbii române* a văzut lumina tiparului.

Conferința a culminat cu intervenția dlui Teodor Cotelnic care a depănat amintiri și impresii despre colaborarea cu marea lingvistă română, perfecționistă a detaliului, exigentă și atentă; a făcut referire la calitățile de familistă ale Mioarei Avram care a crescut și educat 3 fii (Alexandru, Andrei și Petru), unul din ei, Andrei, a preluat îndeletnicirea mamei devenind specialist în lingvistica limbii engleze.

La 9 martie în Sala Mică a Academiei de Științe a Moldovei a fost organizată de către Institutul de Filologie Conferința Științifică consacrată omagierii a 80 ani de la nașterea criticului și istoricului literar Nicolae BILEȚCHI, membru corespondent al AȘM, profesor universitar.

Mesaje de salut și felicitări au fost rostite de către dl dr. hab. Vasile Bahnaru, director al Institutului de Filologie al AȘM, dr. hab. Aurelia Hanganu, secretar general

al Academiei de Științe a Moldovei, care i-a înmănat omagiatului, în numele conducerii AȘM, medalia „N. M. Spătaru”. Evocarea vieții și a contribuțiilor în domeniul criticii literare a omagiatului au fost reflectate în comunicările prezentate de dr. hab. Alexandru Burlacu *Nicolae Bilețchi: fascinația modelelor în care a remarcat* că „Nicolae Bilețchi e o figură cu autoritate în critica literară (...) indiferent de subiectul abordat, acesta scrie despre sine, satul și rădăcinile sale”, dr. Nina Corcinschi *Nicolae Bilețchi: exigența reconsiderărilor* în care a făcut referire la faptul că Nicolae Bilețchi „ne oferă o optică relevantă de înțelegere a parcursului unui savant, care s-a format într-o perioadă neprielnică cercetărilor (...) a adus mereu grile noi de cercetare, și-a modernizat aparatul critic, este un exeget al romanului și al dramaturgiei, a contextualizat drama lui I. Druță, dar și a criticat vehement ruptura lui I. Druță față de unele valori naționale”, dr. hab. Ion Ciocanu care a menționat că „Nicolae Bilețchi este un cercetător de vocație scrupulos, până la un pedantism de calitate”. Dl Vitalie Răileanu a prezentat comunicarea *Stofa de academician a domnului Bilețchi*, în care a menționat că „volumele scrise de N. Bilețchi nu au plătit tribut timpului, numele lui va rămâne cu siguranță în istoria scrisă”. Mesaje de felicitare au fost rostite și de dl V. Țvirun, academician-coordonator la Secția Științe Umanistice și Arte a AȘM, dr. Maria Șleahțișchi, dr. Maria Cosniceanu, Arcadie Suceveanu, președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova, dr. hab. Anatol Eremia, acad. Nicolae Dabija.

Olesea GÂRLEA, Sergiu COGUT
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)